

Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj radi glavnega zborovanja naše »Zaveze« v Postojni meseca maja ne bo zborovalo. Dne 12. junija t. l. pa poleti na Slatino ter se vdeleži kot gost 30-letnice »Smarsko-rogaškega učit. društva«. — Toliko za sedaj vsem p. n. članom v prijazno uvaževanje! V imenu odbora: Armin Gradišnik, t. č. predsednik.

Ljutomersko učiteljsko društvo je zborovalo v četrtek, dne 14. aprila v šoli na Cvenu, pri kateri priliki smo si ogledali mlekarno kmetijske zadrage. Pri zborovanju je podal g. nadučitelj Pušenjak učiteljem čebelarjem prav prilična navodila, kako se jim je ravnati kot začetnikom; po zborovanju nam je razkazal svoj imenitno urejen ulnjak. Delegatom k »Zavezinemu« zborovanju so voljeni: Gosp. Sim. Cvahte, gđ. Olga Cvahte iz Male nedelje in gđ. Gorjak iz Cezanjevec. Prihodnje zborovanje, pri katerem se voli namesto odstopivše blagajničarke gđ. Ivančič nov blagajnik, se določi na prvi četrtek v majniku.

Saleško učiteljsko društvo je zborovalo 19. marca v Šoštanj. Predsednik g. Koropec je pozdravil došle tovariše in otvoril zborovanje. Zapisnik zadnjega zborovanja se je odobril. Nato so se prečitali nekateri dopisi. G. Hernaus (Šoštanj) je predlagal, naj se sprejme na dnevni red toletne okr. učiteljske konference razprava »O varstvu živali« ter se je obenem oglasil za referenta o tem predmetu pri uradni učiteljski konferenci. Zborovalci so sklenili, naprositi gosp. Trobeja (Št. Ilj), naj bi referiral o korakih, ki jih je treba ukreniti, da se odpravi III. plač. razred, ker je namreč želel »Lehrerbund«, naj se ta zadeva razpravlja v okrajnih učit. društvih. Kot delegat za skupščino »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« o Binkošti v Postojni je bil izvoljen g. Koropec (Šoštanj), za zborovanje »Zveze spodnještajerskih učiteljskih društev« 5. apr. v Celju gosp. Skasa (Velenje). Nadaljevala in sklenila se je tudi razprava o sestavi društvene kronike. Nato se je zborovanje zaključilo. Prihodnje zborovanje se vrši 5. maja v Velenju.

Goriško.

Zborovanje učiteljskega društva za goriški okraj bode dne 5. maja t. l. ob pol 9. uri zjutraj v prostorih »Slovenske čitalnice« v Gorici. Dnevni red: 1. Zapisnik zadnjega rednega letnega občnega zbora. 2. Zavezino zborovanje: a) volitev delegatov, b) volitev morebitnega poročevalca, c) rezervni fond. 3. Dopisi podružnic. 4. Poročilo zastopnikov o njih delovanju v c. kr. okrajnem šolskem svetu. 5. Poročilo stalnega odbora o njegovem delovanju. 6. Razni nasveti in predlogi. K polnoštevilni udeležbi nas vabi stanovska samozavest, zanimiv vspeh in odbor. V Gorici, dne 4. februarja 1904. — NB. To zborovanje je bilo določeno že za 3. marca t. l., a se je vsled pogreba blagopokojnega tovariša Ignacija Križmana st. v Dornbergu preložilo na dan 5. majnika t. l.

Istra.

Učiteljsko društvo kot. Volosko. Podpisani cijenjeni se pozvati Vas na XI. redovitu glavnu skupštino, koja će se održavati dne 5. maja u Kastvu uz slijedeći dnevni red: 1. Izvešće predsjednika. 2. Ovjerovljenje zapisnika. 3. Izvešće blagajnice i pregledanje računa. 4. Izvešće delegata o glavnoj skupštini »Zaveze«. Izjednačenje plaća učiteljica sa učiteljima. 6. Hrvatske čitanke za pučke učione. 7. Promjena društvenih pravila. 8. Učiteljski rezervni fond. 9. O ustrojenju pokrajinskoga učitel. društva. 10. Biranje delegata za glavnu skupštino »Zaveze«. 11. Eventuelni predlozi, koje se ima 3 dana prije najaviti odboru. 12. Biranje novoga upravnoga odbora. Početak u 9 sati pr. p., ako ne bi bio dostatan broj članova, onda u 9¹/₂ s. pr. p. Odbor »Učiteljskoga društva kot. Volosko«. Jelšane, dne 19. aprila 1904. — Predsjednik: Iv. Makarović. Tajnik: Puharić.

Književnost in umetnost.

Vodnik po Gorenjskem. Spisal Fr. Gärtner. Kranj 1904. Založil, tiskal in izdal Iv. Pr. Lampret. Ta lepa, tako po bogati vsebini kakor po lični zunanjsčini odlikujoča se knjiga, ki jo je spisal naš tovariš, bo brez dvoma privabila marsikoga, da si ogleda divno Gorenjsko, ki jo je opisal Gärtner s plemenitim navdušenjem in gorko ljubeznijo. Lepoto čarobne Gorenjske nam je v preprostih besedah naslikal pisatelj tako vzvišeno in vabljivo, da smo prebrali knjigo z resnično naslajdo. V lepem in gladkem jeziku niso opisane zgolj prirodne krasote, ki dvigajo domoljubno srce, med opisovanje slovenske zemlje je vpletenih tudi mnogo zanimivih zgodovinskih podatkov, ki dajejo knjigi poleg mnogih lepih pokrajinskih podob notranje bogastvo in prikupno lice. Naj bi ne hodil nihče brez Gärtnerjevega-Lampretovega »Vodnika«, kogar nanese pot tja na romantično gorenjsko stran! Ta knjiga nam je zopet dokaz, kako je učiteljstvo delavno na vseh krajih v korist — nehvaležni domovini, ki mu ne da poštenega kruha! Pisatelj in založnik sta delala takorekoč brezplačno, da sta izdala knjigo, ki naj pomnoži promet s tujci in tako dvigne blaginjo dežele. Isti pisatelj je izdal pred 2 letoma brošuro »Ljubljanski grad in promet s tujci«, da bi zbudil večje zanimanje med zunanjim svetom do dežele Kranjske. — Tu za ljudi, ki na vsakem kraju in ob vsakem času delujejo za njeno korist, nima dežela denarja. Kje bi ga pač dobila? Ali vam ne govori ta že te dve knjigi učitelja-pisatelja dovolj glasno, kje leže zakopani milijoni, ki jih nečete dvigniti? Toda pri nas so nekateri ljudje udarjeni s slepotol klerikalci ne vedo pod milim Bogom prav nič drugega, nego da samo ščujejo človeka proti človeku, obrekujejo poštene ljudi in krađejo siromakom čast in kruh. Sreča domovine in poštenih narodnih delavcev jim je deveta brigal!

Liga + 5.

Popotnik prinaša v 4. števil. to-le vsebino: 1. Matija Heric: Množitev in delitev z ulomki ste po najnovejših preiskavah in izkušnjah docela odveč. — 2. V. Pulko: Somatologija v ljudski šoli. — 3. Ivan Ivanovič: Šolstvo v tujini. — 4. Ivan Šega: Pedagoški utrinki. — 5. Književno poročilo. — 6. Razgled. Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika.

Nekoliko odgovorov g. dr. Ilešiču.*) »Učiteljski Tovariš« je priobčil dne 1. in 10. aprila oceno o novi Schreinerjevi-Hubadovi čitanki. Po tej oceni in po podpisancu udarja z loparjem zadnji »Popotnik«. V imenu gospodov, ki sta sestavila čitanko, vihti lopar »im Bunde der dritte« g. dr. Fran Ilešič, ki je — žal — v svojem odgovoru bolj oseben nego stvaren, dasi ne ve, kdo sem, ki sem oblekel jekleni oklep »Lige + 1«. Bilo bi mi tudi vrlo malo težke brige, da izvohajo moj pravi jaz. V tem primeru bi mi bilo samo to neprilичno, ker bi se morebiti nekaterih ljudi polastila vera, da je bila moja obsodba spisana že prej, preden sem prečital knjigo. A nečem jih zavesti v tako zmoto, ker žive že sedaj v veliki zmoti, da ne sme namreč nihče izreči niti grajalne besede niti svojih misli o tem in ob tem, kar bere, vidi in čuti, če nosi to »nedotakljivo« na vidnem mestu pečat z dekreti in izpričevali dokazane avtoritete.

To je brez dvoma »načelo lokalnega obzorja«, če smem citirati gospoda doktorja. Takisto je »načelo nasilstva in tiranstva«, če zahtevajo sestavljalci c. kr. čitank, da se moramo brezpogojno ukloniti njih naziranjem in brez pomisleka podpisati vse, kar podpišejo sami. Nič

*) Gosp. dr. Ilešič nas je naprosil, naj ponatisnemo njegov odgovor v »Popotniku« v svojem listu. Tega ne moremo storiti. Ker je priobčil naš list oceno Lige + 1, bi bilo umestno, da pošlje g. dr. l. svoj odgovor našemu listu, ali bi pa moral tudi »Pop.« priobčiti to, kar je pisal naš list. Tako bi bilo pravilno. Ker se pa to ni zgodilo, tudi ne moremo ustreči želji g. doktorja. Sploh se nam zdi, da je konec v »Pop.« priobčenega zagovora okovan z ostjo, ki meri na naš list. Proti temu seveda ugovarjamo, ker nismo nikoli nasprotovali šolsko-kulturnemu stremljenju. Kdor tako misli o našem listu, ta se obrača od nas. Gotovo pa je, da je nehal naš list hvaliti vsevprek in vsako stvar. Osamosvojili smo se!

Uredn.

manj ni »načelo doktrinarstva«, če si kdo umišlja, da se mora vsak pokoriti enemu edinemu recenzentu.

Vkljub Ilesičevemu ugovoru se usojam še danes trditi, da so stavki, ki sem jih navedel iz čitanke v svoji oceni, bolj nemški nego slovenski in da se naj glase povedani v slovenščini, tako, kakor sem omenil v »U. T.« na str. 84, in 94. G. nasprotnik mi sicer očita, da poznam samo en slovenski kot. Če hoče, naj mi verjame, da sem prehodil že več slovenskih kotov in poslušal ljudi tudi tam, kjer govore priznано najlepši jezik. Ta nepokvarjena slovenska govorica mi še vedno zveni v duši, zato me ne more prepričati vse dokazovanje, da je »Kako se pride v nebesa« bolj naše nego »Kako pridemo v nebesa« — ali »... ampak vsak kos, ki ne pade sam na tla, se z roko vzame z drevesa« bolj slovenski nego »... ampak vsak kos, ki ne pade sam na tla, vzamejo z roko z drevesa«.

Grajal sem v svoji oceni, da ni v knjigi konsekvence in da ne vlada čitanke niti Levec niti Sket-Janežič niti Pleteršnik. In v resnici je takol To dokazuje sam g. dr. L., ko zagovarja razne oblike ene in iste besede, ki so raztresene po knjigi, zdaj s Pleteršnikom, zdaj z Levcem, zdaj z Vukom itd. S tem je rečeno, da ni v knjigi enotnosti, kar sem trdil tudi jaz! Če bere učenec zdaj spomladi, malo potem pomladi, zdaj vrhu, potem vrhu, zdaj leči, potem se uleči — bi vendarle tudi rad vedel ali vsaj moral vedeti, zakaj ta izpreminjava. A njemu — če piše zdaj tako, zdaj drugače — prečrta učitelj besedo kar z rdečo tinto! In ni ga učitelja z dr. Ilesičem vred, ki bi hitel ob takih primerih razlagati učencem: Tako stoji v Levcu, tako v Sketu, tako v Vuku — a tako piši til Zato enotnost vsaj v ljudskošolsko čitanko!

Ilesič je nasprotnik zahtevi, da bi se v jeziku moralo vse pokoriti enemu edinemu pravilu, precej nato pa zahteva v »načelu lokalnega obzorja in nepoznanja slovenskih narečij«, da mora naš jezik »polagoma dobiti vobče enotno naglaševanje«. Tu torej eno edino pravilo tam, kakor se komu zdi. Tako je vendarle doktrinarstvo vtaknilo svetovno obzorje in poznanje slovenskih narečij v svoj globoki žep!

Ne morem razumeti zakaj, bi izražali slovenske stavke povratno, ako jih povemo lahko nepovratno. Nihče ne more in ne sme trditi, da je bolj slovensko »samostalnik se sklanja«, nego »samostalnik sklanjamo«. Tako bi človek tudi mislil — če bi seveda smell — da je v »Dragem zeljcu« vprašala slovenska Marijanica: »Kako imenujete to zeljce?« ali: »Kako je ime temu zeljcu?« — in šele potem, ko je prečitala to novo čitanko in se uverila o nezmotljivosti »Popotnikovega« zagovornika povratnega izražanja, lepo in nemško-slovensko: »Kako se imenuje?...«

Prav na mestu se mi zdi, da poudarim baš ob tej priliki zahtevo Ilesičevo: Jasnost in pozornost v šolske knjige! Izhajati je treba s stališča gojenčevega — da govorim z dr. L. — z njegovega obzorja, zato mu povej ali napiši stavek tako, da ga bo lahko razumel, a da ne bo šele ugibal, kaj pomeni. Tako se je zgodilo baš ob zgoraj imenovanem primeru na neki šoli, kamor je prišel učiti in hodil nadzorovat neslovenske slovenščine zmožen učitelj, oziroma nadzornik, da se je namuznil učenec učencu, češ: Saj se samostalnik sam ne sklanja, ampak mi ga sklanjamo! Gosp. nasprotnik morda poreče, da je ta dokaz neumevanja povratnega izražanja otročji (morda otroški!), vendar nam kaže, kako se mu upira preprostega šolarja jezikovni čut, ki raste sam ob sebi v strogega kritika, in — če hočete — samoukega jezikoslovca, ki ga še ni pokvaril vpliv nemške vzgoje! O mnogih slovenskih izšolanih jezikoslovcih pa smetudi Liga +1 trditi, da so uživali v srednjih in visokih šolah nemško vzgojo in zato morda še dandanes, ko jim je do absolutizma, nehoti in nevede mislijo nemške stavke in govore slovenske besede!

Vkljub vsemu odkimavanju je segel nemški vpliv do našega mozga in nekaterih se oprijemlje še današnji dan kot klop! Oprostite, da ne navajam imen! Toda daleč bi ne bilo treba

hoditi od ljudskošolskih knjig, in naposled bo treba vendarle Ligašem toliko poguma, da izrujejo z božjo pomočjo in z dobro voljo tistih ljudi, ki niso zaverovani vase, vso nemško primes iz slovenske knjige!

Oprostite mi odkrito besedo!

Nikakor ni v korist šolsko-kulturnemu stremljenju, da tlači dobro narodno srce moreči duh nemškega birokratizma, da zahteva kruh, da se morajo slovenski sinovi v dobi učenja in v dobi izvrševanja svojega poklica vedno in povsod klanjati zahtevam nemške vlade in nemškega pri tiska. Od tretjega razreda ljudske šole do črnega groba se mora cesarski kraljevi človek moškega in tudi — žal — ženskega spola preprivati med nemškimi knjigami in akti. Kamor seže, kamor pogleda — vse nemško. Dobri slovenski možje so v aktivnosti tudi med seboj trdi Nemci. Med seboj v gostilnici so Slovenci, a še tu Kranjci, Štajerci itd. V šolah so nemški profesorji, nemški ravnatelji in seveda tudi nemški nadzorniki. Ni vraga, da bi se jih ne prijel! Berite v tej čitanki n. pr. spis »Na Sadnem trgu v Bolcanu« ali lanskega »Popotnika« najdaljši spis! Cela ne s' oublie pas!

Zdi se mi, da mi potrjate, gospod kritik!

Zato pa odločno odklanjam očitek, da sem iz krogov, ki so daleč od šolsko-kulturnega stremljenja! Predrzo in razžaljivo je misliti, da ne umem tega stremljenja, ker pišem v šolsko-politiški list!

Vkljub temu očitku si upam trditi, da ne bo bolje, dokler ne dobimo slovenskih srednjih in visokih šol!

»Načelo pedagoške nerazsodnosti« je nasprotnikova zahteva, da piše besede, ki ustvarjajo en pojem, vsaksebi. Učenec bo dejal: Če pišem »kolodvor« skupaj, zakaj bi ne pisal skupaj »širiindvajset«, ko je prvo in drugo en pojem? — Morda se smem tudi ogrevati za »zakaj«, namesto za »kajti«, ker se mi zdi prvi sorodnejši srbohrvaščini mimo drugega in ker ga v resnici ni v narodnem govoru. Tako sem tudi za »nihče«, a ne za »nikdo« (str. 95.), za »ležo«, a ne za »lego«, za »Ogrsko«, a ne za »Ogersko« itd. In naposled bi tudi rad umrl, ker sem vendarle človek. Komur se zdi, naj pogine! Zato, ker je poginilo mnogo križarjev v Mali Aziji, Slovencem še ni treba, čeprav so bili večkrat — slovenische Hundel!

Jako komodno vojevanje je tisto s stališča zavijanja. Semkaj sodi (ne: spada!) 6. odstavek na str. 121. v »Popotniku«.

Kričeče napake glede besednega reda, pravo zmešnjavo glede rabe naslonic in napačno rabo osebnih zaimkov sem s številom strani čisto natančno označil v »U. T.« na str. 85. G. kritik teh napak ni hotel najti, zato jih tudi ne zagovarja.

Konstatujem tudi, da se ni dotaknil g. doktor niti z besedico mojih očitaj, ki sem jih navedel celo vrsto na str. 95. Spričo svoje zgovornosti in velike zaloge raznih paragrafov bi bil to gotovo storil, da se ne ujema z njimi. Morda se pa končno izčrpa tudi — sofizem.

H koncu izjavljam, da ostajam pri zaključku (zadnji štirje odstavki na str. 95.) svoje ocene. In s tem je ta pravda z g. dr. Ilesičem z moje strani končana. Liga + 1.

Vestnik.

Rezervni fond. Dragotin Česnik, nadučitelj in župan v Knežaku, 5 K.

Učiteljske vesti. Učiteljski kandidat Ivan Jonke je imenovan za pomožnega učitelja v Lienfeldu. Gdč. Margareta Čacak je postala začasna učiteljica v Šmarjah (Ljubljanska okolica). Učitelj Fr. Kette v Ribnici je dodeljen do konca leta v Banjaloki.

Krajcarska podružnica učiteljskega konvikta. Minulo je že par let, kar je odbor »Društva za zgradbo učiteljskega konvikta« razposlal precejšnje število knjižic s krajcarskimi in petkrajcarskimi znamkami raznim tovarišem in tovarišicam. Prva leta so te znamke v prid konviktu prav pridno razprodajali; posebno nekatere naše vrle tovarišice so kar tekmovali med sabo, katera bo več knjižic razpečala. Zadnji dve